

Burgerzaken & Recht

vakblad van de nederlandse vereniging voor burgerzaken

Augustus 2008 • 15e jaargang

7/8

- Slag om de stemhokjes
- Modernisering GBA ligt even helemaal stil
- Vader trouwt zijn drie dochters
- Geen briefadres voor wereldreizigers op zeilboot
- Drie van de vier G4-directeuren Burgerzaken gaan wat anders doen

nedap®

ELECTION SYSTEMS

Nedap-systemen faciliteren betrouwbare transacties en communicatie tussen overheden en burgers. Ze kenmerken zich door eenvoud, controleerbaarheid, betrouwbaarheid en transparantie en zijn in overeenstemming met de geldende wet- en regelgeving.

Wij bieden de volgende mogelijkheden:

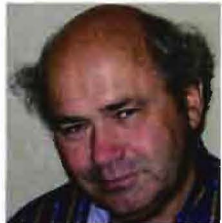
- Stand alone off line stemmachines voor gebruik in stembureaus
- Stand alone stemprinters en stemmentellers voor gebruik in stembureaus
- Gescheiden draadloze communicatie van de voorlopige uitslagen
- Platform onafhankelijke online verkiezingssystemen in combinatie met stembureau-oplossingen
- Online applicaties voor raadspanels, burgerraadplegingen en referenda
- Communicatiezuilen voor toegang tot gemeentelijke websites en online applicaties
- Online elektronisch kiezersregister:
 - identificatie
 - registratie
 - autorisatie
- Verkiezingsmanagementsystemen
- Verkiezingsondersteuning, service en onderhoud

Afhankelijk van de voorschriften die van toepassing zijn kan transparantie als volgt worden ondersteund:

- **Tijdens de ontwikkeling:**
 - Door onafhankelijke keuringsinstellingen beproefde firm- en hardware
 - Het gebruik van open source en/of platform onafhankelijke software
- **Tijdens de verkiezingen:**
 - Verificatie van de elektronische stemregistratie door het afdrucken van controlestroken (VVPAT)
 - Kiezerverificatie van de gemaakte keuze door middel van papieren afdruk (stemprint)
 - Kiezerverificatie van de juiste verwerking van de uitgebrachte stem door controle van de geregistreerde stem via het internet
 - Gedelegeerde verificatie door auditeurs

Nedap Election Systems
Parallelweg 2d
NL 7141 DC Groenlo
P.O. Box 97
NL 7140 AB Groenlo

T +31 544 471 371
F +31 544 462 745
E info@election-systems.eu
I www.election-systems.eu

Uw oog viel deze keer natuurlijk direct op het kunstzinnige drieluik dat in november 2006 als stembokje diende in een stembureau op KNSM-eiland in Amsterdam. Logisch, want u meende die foto al eens eerder gezien te hebben. Klopt. Of viel u oog toch op de witte pumps van de dame die het Procura-stembokje aanprijst? Of valt u gewoon voor de, met een zweem van *high tech* omgeven, bokjes van de nieuwe Amsterdamse aanbieder Van Beem & Van Haag?

Om kunstzinnige toestanden in de toekomst te voorkomen, heeft Amsterdam samen met Den Haag en 15 andere grotere en kleinere gemeenten een Europese aanbesteding voor ruim 5000 stembokjes georganiseerd. Ondertussen houden meer gemeenten zich bezig met de aanschaf van stembokjes, want 4 juni 2009 is dichterbij dan u denkt en je weet natuurlijk maar nooit...

De 'Amsterdamse' inschrijving sluit 15 september a.s. en een maandje later wordt er voorlopig gegund. Rob Kalse, hoofd Verkiezingen Amsterdam, is degene die de inschrijvingen 'in gesloten verpakking' inwacht. Hij wilde aan ons best kwijt dat 'het ministerie van BZK hier weer een gigantische steek laat vallen door niet zelf de aanschaf van die 30.000 stembokjes te regelen. Dat had landelijk een miljoentje of vijf gescheeld'. Misschien heeft hij gelijk, maar om de uitvoering van allerlei taken in het verkiezingsproces nu centraal, bij het ministerie, te beleggen? In mijn rondgang langs Burgerzaken om informatie te verzamelen voor het artikel 'Slag om de stembokjes' hoorde ik ook vaak dat gemeenten niet afhankelijk willen zijn van een met strenge regels omgeven Europese aanbesteding, waarmee ze minder flexibel kunnen zijn als het er onverwacht op aan komt.

Bij de voorplaat

Stembokjes zullen de komende jaren waarschijnlijk niet het grootste probleem zijn bij Burgerzaken.

Wat dan wel? De gratis of de polygame huwelijken? De uitrol van nieuwe apparatuur en programmatuur (de nieuwe 'raasjes') waarmee u straks ook vingerafdrukken van onschuldige, maar op hun veiligheid gestelde, burgers kunt afnemen als zij zich voor een nieuw reisdocument melden? Of wordt de modernisering van de GBA, die nu even helemaal stil staat om straks (in 2014) de grote sprong voorwaarts te kunnen maken, het grootste probleem? Zeker als ook de kwaliteit van de GBA in de politiek steeds weer ter discussie wordt gesteld. Of wordt het de afstemming tussen de Burgerlijke Stand en de GBA die nu eindelijk voortvarend ter hand lijkt te worden genomen?

Hoe het ook zij, problemen zijn er om op te lossen, liefst in goed overleg met iedereen. En in die zin is het ook aardig dat twee belangenclubs voor de gemeenten (de VNG en de NVVB) een nieuwe samenwerkingsverklaring het licht hebben laten zien.

Het was vakantietijd en het was de tijd van 'huwelijksperikelen'. Nee, niet die moeilijkheden waar men dan direct aan denkt. Lees het verhaal op pagina 231 en ga dan vrolijk door naar vader Helmus, tevens abs, en zijn drie dochters!

Vanuit 'het Amsterdamse' in dit nummer nog wat interessante informatie over 'het briefadres'. Lees de rubrieken *Jurisprudentie* van Hans Tomson en *Uit het Adviesbureau*.

Het was vakantietijd en uw hoofdredacteur probeert dan ook altijd een beetje afstand te nemen van het vakgebied. Dat lukt niet altijd, omdat veel producten van Burgerzaken gewoonweg onmisbaar zijn of lijken te zijn. Op Schiphol was het toch wat vreemd dat wij bij die prachtige ticketterminals van de KLM slechts één identiteitskaart hoefden te laten zien, terwijl de tickets werden geprint. Vrouw en kinderen liften zo ongezien mee. Natuurlijk, bij het inleveren van de *boardingpass*, net voor we de bus instapten naar de *cityhopper*, moesten we allemaal ook ons ID gereed houden. Maar de aandacht van het hardwerkende personeel beperkte zich toch vooral tot het afscheuren van die *pass*. Hebben we daar nou zo'n geavanceerd ID voor nodig, moeten we voor dit soort 'controles' ook nog vingerafdrukken en straks wellicht DNA (ideetje van de USA, zo hoorde ik op vakantie) laten opslaan? Zo maar wat gedachten die mij bekropen en waarbij ik me afvroeg hoeveel terroristen en criminelen *méer* er eigenlijk door dit soort 'waterdichte' identiteitsdocumenten worden gepakt of afgeschrikt. Toen ik achter mij een vrouw met een gezichtsbedekkende sluier ontwaarde, vroeg ik me ook nog af hoe haar identiteit gecheckt zou zijn: ach, niet mijn zorg! In het vliegtuig zat ze met man en dochtertje in de rij naast me. Zo kon ik zien hoe ze, eenmaal in de lucht, met een stralende, vriendelijke, ongesluisde glimlach de wereld onder haar en om haar heen bekeek. Het kan verkeren.

Het was vakantietijd. Daarom een wat dunner nummer dan u gewend bent. Gelukkig wel veel personeelsadvertenties! In september komen we weer op volle sterkte terug. Veel leesplezier! (alfred zebregs)

Nieuwe landelijke aanbieders naast Procura De slag om de stembokjes

Over ruim negen maanden is het zover. Op 4 juni volgend jaar zullen de verkiezingen voor het Europees Parlement in heel Nederland weer in stembokjes en met rode potloden, stembiljetten, stembussen en heel veel tellers afgehandeld worden. De voorbereidingen in de gemeenten zijn begonnen. Alleen als dit coalitiekabinet voortijdig valt zullen afdelingen Burgerzaken naar een hogere versnelling moeten schakelen en zullen ook de leveranciers van stembokjes en ander toebehoren vlot aan de bak moeten.

Naar verwachting zal het aantal stembureaus, nu er geen gebruik meer gemaakt mag worden van stemcomputers behoorlijk in aantal toenemen. Deskundigen gaan uit van 11.000 tot 12.000 stembureaus waar steeds twee tot drie stembokjes geplaatst moeten worden. Een markt dus van rond de 30.000 stuks. Sommige gemeenten (zoals Arnhem) hebben de stembokjes nog bewaard, maar velen zijn van plan nieuwe bokjes te gaan aanschaffen, omdat iedereen er nu toch wel van overtuigd is dat er de komende jaren 'op papier' gestemd gaat worden. Naast het welbekende Procura, heeft zich een nieuwe marktpartij gemeld: Van Beem & Van Haagen BV. Dit bedrijf stellen we in dit artikel nader voor. Overigens blijkt uit een rondgang langs gemeenten dat ook veel gemeenten van plan zijn de stembokjes te gaan betrekken van eigen gemeentelijke bedrijven of (gemeenschappelijke) 'sociale werkplaatsen'.

ALFRED ZEBREGS

Eerst even over de aantallen. In het rapport van de Commissie Korthals Altes wordt nog uitgegaan van 9000 stembureaus. Een rondgang langs wat betrokkenen geeft aan dat veel gemeenten hun stembokjes toch gaan verkleinen. Waren 1800 kiezers met de stemcomputer makkelijk te verwerken, met het rode potlood spelen veel gemeenten liever op *safe* en gaat men terug naar 1100 of 1200. Volgens Jacques de Lange van Procura is dat niet echt nodig: de doorstroming van kiezers als gebruik gemaakt wordt van (voldoende) stembokjes hoeft niet te stagneren. Te meer daar bij de verkiezingen voor het EP de opkomst traditioneel niet zo hoog is. Dat beseffen veel hoofden Burgerzaken ook wel, maar zij willen met een nieuwe indeling van stembokjes en de inrichting van stembureaus als het ware 'proefdraaien'. Het wordt, zo valt te beluisteren, toch al een hele klus om voldoende locaties en stembureauleden te vinden.

'INSTAPPRIJS'

Zoals bekend biedt Procura een modern lichtmetalen stembokje aan, makkelijk op te zetten en ongeveer 23 kilo zwaar. De actieprijs was tot 1 september 2008 275 euro, zonder bezorgkosten afgeleverd. Eventuele verlichting is los bij te bestellen, maar Procura levert geen opberghoezen of zo, zegt Jacques de Lange. Procura heeft al bestellingen van 114 gemeenten voor ruim vierduizend stembokjes binnen, maar er doemt concurrentie op...

In B&R nr. 6 van dit jaar stond een paginagrote advertentie van Van Beem & Van Haagen (verder VB&VH) waarin 'het ultieme stembokje' (ook metaal/aluminium) werd gepresenteerd. Daarnaast heeft ook het Groningse Bedrijf Hout & Plaat landelijk gemeenten benaderd met een 'houten' stembokje met een basisprijs van 145 euro. Volgens directeur G. Vries gaat het om een 'instapprijs', maar ook 'de meest geavanceerde versie' is volgens hem qua prijs heel concurrerend.

'INBESTEDEN'

Veel hoofden Burgerzaken weten te vertellen dat vooral kleinere gemeenten nog wel bokjes hebben staan; misschien niet genoeg, maar toch. Dat maakt de markt voor de ons thans bekende landelijke aanbieders kleiner. En dan zijn er nog de (groepen van) gemeenten die het vervaardigen van de stembokjes uitbesteden aan een 'sociale werkplaats', een werkvoorzieningschap. Dat gaat de gemeente Groningen bijvoorbeeld doen. Cees van Bleek, bedrijfsleider van het Facilitaire Service Bedrijf van de Dienst Sociale Werkvoorziening *Stadspark*, geeft toe dat het wel iets heeft van 'gedwongen winkelnering, maar we zijn nu eenmaal een gemeentelijk dienst'. De prijs van één bokje is daarbij misschien wat aan de hoge kant (tegen de 290 euro), maar voor drie bokjes aan elkaar wordt de prijs al veel meer concurrerend: rond de 630 euro.

Ook Enschede gaat zo goed zal zeker met de Sociale Werkplaats in zee om 250 stembokjes te laten maken, zegt Harrie Balke, teamleider beheer & ontwikkeling van Burgerzaken. 'Dat hebben we ook in de regio laten weten'. Hij gaat uit van een prijs van net onder de 200 euro.

Bé Schuur, hoofd Burgerzaken Veendam, laat weten dat zijn gemeente meedoet met een aanbesteding onder leiding van de gemeente Assen. Hij denkt dat een aantal gemeenten uit Groningen en Drenthe gaat meeliften en weet zeker dat de aanbesteding ook voor sociale werkplaatsen interessant zal zijn, omdat houten stembokjes niet worden uitgesloten.

Rotterdam gaat toch 'inbesteden' vertelt Cees Meesters. Aanvankelijk is nog met de G4 gesproken over een gezamenlijke aanbesteding, maar 'de politiek heeft de beslissing genomen om het intern te houden en het als een soort werkgelegenheidsproject te zien'.

Ook Willem Stoker, hoofd Verkiezingen van de gemeente Utrecht, heeft nog even met de gedachte gespeeld om met de grote aanbesteding onder leiding van Amsterdam en Den Haag mee te doen,

maar uiteindelijk is er voor gekozen om de ongeveer 350 stemhokjes volgens de in Utrecht gebruikelijk procedure te gaan aanbesteden. 'Naast de wettelijke eisen (artikel J5 van het *Kiesbesluit*) tellen voor hem de prijs, het makkelijk kunnen opslaan en het in korte tijd kunnen opbouwen en afbreken van de hokjes'. Dat daarvoor dan twee mensen nodig zijn, telt voor Willem Stoker minder zwaar dan de tijd die ze nodig hebben. 'Dat kan per verkiezing aardig wat uurtjes schelen'.

RUIM 5000 STEMHOKJES EUROPEES AANBESTEED

Onder leiding van Amsterdam en Den Haag gaan in totaal 17 gemeenten Europees aanbesteden. Rob Kalse, hoofd Verkiezingen van de gemeente Amsterdam, laat weten dat in de aanbesteding bewust wordt gekozen voor niet-houten stemhokjes: 'we sluiten alle hout uit; als dat een eventuele meerprijs oplevert... dat verdienen we in één verkiezing terug, omdat ze minder zwaar zijn dan houten hokjes en we dus met minder mensen de stemhokjes kunnen rondbrengen en opzetten. En trouwens, hout splintert op den duur in de opslag'. Procura weet nog niet of men meedoet aan deze aanbesteding, maar volgens Jacques de Lange gaat men deze aanbesteding 'in ieder geval kritisch volgen; we willen wel eens zien hoe dat spel gespeeld wordt'.

Van Beem & Van Haagen doet zeker mee, zegt Rob van Beem. Met hem praten we over hoe het zo gekomen is dat zijn bedrijf zich op deze voor hem toch wat branchevreemde markt heeft gericht (zie *kadertje*)

EEN NIEUWE MARKTPARTIJ, EEN NIEUW PRODUCT...

Hij vertelt dat hij al eerder in aanraking was gekomen met gemeenten 'vanuit de hoek van de *signing*'. En ja wij hebben natuurlijk ook in de krant gelezen dat het stemhokje terug zou komen. Wij zagen daar kansen. Zeker toen er vanuit Amsterdam en Den Haag ook een vraag in die richting kwam'.

Hij geeft toe dat stemhokjes voor VB&VH een beetje branchevreemd zijn, maar 'ik denk ook dat het een artikel is dat voor ieder bedrijf een niche-element heeft'. Hij vindt wel dat 'aluminiumprofielen, inklapbaar, klikkend en scharnierend een duidelijke associatie' met de *core business* van zijn bedrijf hebben.

Op 12 juni jl. heeft hij op een bijeenkomst van de 100.000+ gemeenten zijn stemhokje gepresenteerd. Daar was men enthousiast en daarna is, zeker na de advertentie in B&R, een tour begonnen die hem langs tientallen gemeenten heeft gevoerd. Tijdens zijn presentaties in bijvoorbeeld Nijmegen, en Landgraaf (waar ook vaak omliggende gemeenten aanwezig waren) heeft hij ook diverse suggesties tot verbetering en toevoegingen gekregen. Maar het belangrijkste werk was toen al gebeurd.

'Vijf maanden geleden, in maart, toen we hadden geproefd dat er behoefte is aan stemhokjes, heb ik met verschillende mensen uit gemeenten, waaronder Rob Kalse van DPG Amsterdam, gesproken en die kwamen met een opsomming van wensen, waar het stemhokje aan zou moeten voldoen'. Rob Kalse

bevestigt dit desgevraagd en vertelt dat hij eerder het stemhokje van Procura had bekeken. Maar volgens hem waren daar op dat moment op het gebied van gewicht en bijvoorbeeld snelle neerzetbaarheid nog wel verbeteringen aan mogelijk.

Een en ander heeft erin geresulteerd dat Rob van Beem met 'een opsomming van eigenschappen een industrieel ontwerpbureau, Fabrique, heeft gebriefd. Toen zijn er werktekeningen gemaakt, besproken en dat heeft uiteindelijk een prototype opgeleverd, waarmee ik naar die 100.000+ gemeenten in Dordrecht ben gegaan'.

Uiteraard is in de ontwerpfase nagedacht over een zo laag mogelijk gewicht, over de snelle opbouwbaarheid/uitvouwbaarheid en de stabiliteit. 'Fabrique heeft; alle componenten benoemd en we hebben samen unieke profielen ontwikkeld van aluminium; hol, stijf en licht. Daarbij konden we putten uit onze ervaring met scharnierende profielen voor lichtbakken en displays.'

Later op zijn tour langs gemeenten kreeg hij ook nog de vraag naar 'een *insert*houder voor een papieren instructie en sommigen willen er weer een gemeentelogo opgedrukt hebben of willen verlichting. Daarvoor hebben we snoerloze *led*-lampjes. Alles kan. Ook een draagtas'. Maar al die extraatjes hebben een prijs. 'Ongeveer vijftig euro méér voor deze 4 items'. Dat komt dan bovenop de 'gegarandeerde maximumprijs van 250 euro, ex btw en exclusief transportkosten naar de gemeente'.

Rob van Beem geeft een laagste prijsgarantie: 'als het volume zodanig hoog wordt dat wij ons in staat achten om een lagere prijs neer te zetten; dan krijgen gemeenten die laagste prijs. Ja, ook die gemeenten die nu samen al zo'n 500 hokjes besteld hebben'. VB&VH is nu bezig 'het definitieve prototype te vervolmaken. Binnenkort gaan we matrijzen maken voor de aluminiumprofielen en dan kunnen we in serie gaan produceren. Rob van Beem denkt er nog over om ook een invouwbaar stembus te gaan leveren'. (az)

Wie zijn Van Beem & Van Haagen?

Beide partners zijn al ruim 25 jaar actief in de zogeheten 'sign-branch' en zijn drie jaar geleden dit bedrijf gestart. Het telt thans 12 medewerkers en is voornamelijk actief op het terrein van gebouwidentificatie, bewegwijzering, interieurelementen en displays. De opdrachtgevers zijn niet de minsten: Schiphol, Postbank, TNT, Vodafone, ING, het GVB in Amsterdam en ook de drie rode kruizen op een aantal gebouwen van de gemeente Amsterdam, zoals dat van DPG, zijn door VB&VH verzorgd. Op dit moment is men bezig met het (laten) produceren van 1600 geldautomaat-omkastingen voor de ING in het kader van de vervanging van de Postbankgeldautomaten.

Rode draad in de producten die men levert zijn de vele varianten van scharnierende, 'kliksluitende', inklapbare en snel op te bouwen 'aluminium extrusieprofielen', vaak in combinatie met kunststofplaatmateriaal.

Volgens Rob van Beem ontwikkelt en denkt zijn bedrijf mee met opdrachtgevers en designbureaus en 'vertalen we schetsontwerpen naar duurzame materialen, toe te passen technieken en productietechnieken. Na het maken van een prototype en de evaluatie daarvan voeren we ook de regie over de verdere technische uitvoering en productie. Dat doen we met strategische partners. Altijd de besten op het gebied van metaal, kunststof, verlichting, hout, zeefdruk, assemblage, etc. Voor de massaproductie van stemhokjes gaan we onder andere samenwerken met Pantar, de sociale werkplaats in Amsterdam Noord'.